

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2002 vp

Valtioneuvoston selonteko lasten ja nuorten hyvinvoinnista

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kirjeellään 3.5.2002 pyytänyt sivistysvaliokunnan lausuntoa lasten ja nuorten hyvinvointia koskevasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 4/2002 vp). Sivistysvaliokunta on käsitellyt asiaa toimialaansa kuuluvilta osin.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Tarja Kahiluoto, ylitarkastaja Maire Kolimaa ja erikoistutkija Riitta Sääntti, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Matti Lahtinen, hallitusneuvos Eeva-Riitta Pirhonen ja neuvotteleva virkamies Olli Saarela, opetusministeriö
- ylitarkastaja Erkki Merimaa, Opetushallitus

- projektipäällikkö Leena Ruusuvaori, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- opetustoimenjohtaja Maija Daavittila, Espoon kaupunki
- opetustoimen johtaja Rauno Jarnila, Helsingin kaupunki
- rehtori Sirpa Lautjärvi, Auroran sairaalakoulu
- pääsihteeri Eeva Kuuskoski, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- toiminnanjohtaja Minna Riikka Järvinen, Kerhokeskus - koulutyön tuki ry
- toiminnanjohtaja Pirjo Somerkivi, Suomen Vanhempainliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Vantaan kaupunki.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen antavan selonteon yhteiskunnassa ja arvomaailmassa tapahtuvista lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavista muutoksista, lastensuojelun tasausrahaston toimivuudesta, valtionavusta kunnille lasten ja nuorten psykiatrian palveluihin sekä esittävän toimenpiteet kotien hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemisesta.

Selonteko sisältää selvitystä lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttaneista suomalaisen yhteis-

kunnan muutoksista viime vuosikymmenellä. Selonteossa kuvataan syntyvyyden kehitystä ja väestön muutoksia, lapsiperheiden toimeentulon kehittymistä, yhteiskunnan lapsiin ja nuoriin kohdistuvien palvelujen sekä lapsiperheiden tulonsiirroissa tapahtuneita muutoksia. Lisäksi selonteossa arvioidaan keinoja työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi.

Selonteossa todetaan, että suomalaisen yhteiskunnan perusrakenne lasten ja nuorten sekä

lapsiperheiden turvaamiseksi on edelleen toimintakuntainen. Perhepolitiikkaa tulee kehittää siten, että se tarjoaa välineet lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä turvaa lapsen kehitysedellytykset kaikissa oloissa. Enemmistö suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi on puututtava huonosti voivien lasten ja nuorten tilanteeseen, minkä vuoksi palvelujen turvaaminen ja kehittäminen on ensisijaista. Kuntia tulee tukea informaatio-ohjauksella, kuten laatusuosituksen avulla, jatkamaan sekä

laajentamaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia lisääviä toimia. Keskeisenä on riittävän varhainen puuttuminen lapsen ja nuoren kasvussa sekä perheen hyvinvoinnissa ilmeneviin ongelmiin. Perhepoliittisten tulonsiirtojen kehittämisen painopisteen tulisi olla perheiden ostovoiman turvaamisessa. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista edistetään tukemalla vanhemmuutta ja työssä käyvien vanhempien joustavia ja valinnaisia mahdollisuuksia lasten hoitoon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta on käsitellyt sen toimialaan kuuluvia alueita eli lähinnä lasten ja nuorten koulutusta ja kulttuuria koskevia kysymyksiä. Tässä lausunnossa valiokunta nostaa esille eräitä keskeisiä kysymyksiä. Valiokunta huomauttaa, että sillä on samanaikaisesti käsiteltävänä koululainsäädäntöä koskeva selonteko (VNS 2/2002 vp), jonka mietinnössä se tulee käsittelemään myös lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä koulutusta koskevia kysymyksiä. Maahanmuuttajakoulutusta valiokunta tulee käsittelemään erityisesti kotouttamisselonteon (VNS 5/2002 vp) yhteydessä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koulutuspoliittiset ratkaisut ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta vahva ennalta ehkäisevä elementti. Sen vuoksi varsinaisen koulutuksen sisältöjen lisäksi esimerkiksi oppimisympäristöolosuhteet ja opetusta tukeva muu toiminta tulee olla erityisen huomion kohteena.

Perusopetuslain 2 §:n mukaan perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Edelleen opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen omista lähtökohdistaan ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Perusopetuslakia käsitellessään valiokunta mietinnössään totesi, että erityisesti peruskoulun tavoit-

teissa ja opetuksen järjestämisessä korostuvat oppimaan oppimisen valmiudet sekä halukkuus ja kyky osallistua aktiivisena pienyhteisön jäsenenä ryhmän toimintaan ja koulutukseen. Tavoitteet sisältävät muun ohella kasvatustavoitteen siveellisyyden ja hyvät tavat sekä tasapainoisuuden, hyväkuntoisuuden, vastuuntuntoisuuden, terveen itsetunnon, itsenäisyyden, luovuuden, yhteistyökykyisyyden ja rauhantahtoisuuden. Valiokunta korosti myös tarvetta poistaa oppimisen esteitä ja turvata oppimismahdollisuudet sellaisille oppilaille, jotka tarvitsevat erityistä tukea oppimisvaikeuksissaan. Tietojensa ja osaamisensa tasosta riippumatta on lapsilla peruskoulussa liian usein motivaatio-ongelmia osallistua opetukseen ja luokkayhteisön toimintaan. Yhteiskuntakehityksen myötä peruskoulun onkin yhä määrätietoisemmin muututtava opetuskeskeisyydestä aktiivisen oppimisen paikaksi, jossa itsenäinen oppiminen ja yhteisöllisyys korostuvat samanaikaisesti.

Sivistysvaliokunnan mielestä perustana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tulee olla se, että eri toimenpitein vahvistetaan lapsen ja nuoren elämän perusyksiköitä, kotia ja koulua. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin perusta on kodin ja muun lähiyhteisön antama turvallisuus, huolenpito, välittäminen ja vastuu. Hyvinvointi ja tasapainoisuus puolestaan ovat terveen kasvun, kehityksen ja oppimisen perusta. Toimenpiteiden painopisteinä tulee olla vanhempien ja opettajien kasvatuksellisen itsetunnon vahvista-

minen. Jotta lapsi voi kokea, että hänestä välitetään, yhteiskunnan tulee tukea vanhempia lasten kasvatuksessa sekä perheen ja työelämän yhteensovittamisessa. Valiokunta painottaa sitä, että sosiaalisen pääoman kehittyminen lapselle on keskeistä ensimmäisten elinvuosien aikana. Lapsen ja nuoren elämä vaatii pysyvää, rauhallista, säilyttävää, hoivaavaa, rajaavaa ja rakastavaa arvomaailmaa. Valiokunnan mielestä näiden arvojen tulisi näkyä myös hallinnollisessa päätöksenteossa, kouluissa, hoitopaikoissa ja kodeissa.

Neuvolatoiminta. Valiokunta korostaa selonteossa korostettua siitä, että lapsen terveen kasvun ja kehityksen tukemisessa ja seurannassa neuvolalla on merkittävä rooli. Valiokunta korostaa sitä, että neuvolatyössä tulee painottaa yhä enemmän vanhemmuuden tukeminen sekä koko perheen psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Selonteon mukaan äitys- ja lastenneurolakäynnit ovat vähentyneet 1990-luvun aikana, vaikka käyntien vähenemisessä huomioitaisiin lasten määrän väheneminenkin. Samaan aikaan joidenkin lapsiperheiden olosuhteet ovat huonontuneet ja hyvinvoinnin riskit ja uhat kasvaneet. Riittävän usein tapahtuva neuvolassa käynti edistää mahdollisuuksia havaita lapsen varhaisia ongelmia ja tulevia oppimisvaikeuksia. Varhaista diagnosointia tulisi tehostaa ja kuntoutusta lisätä. Tällä on suuri merkitys syrjäytymisen ehkäisijänä ja riittävän aikainen havainnointi voi vaikuttaa lapsen koko myöhempiin elämässä selviytymiseen. Sivistysvaliokunta kiirehtii toimenpiteitä, joilla kehitetään lastenneuvolatoimintaa lasten ja perheiden tarpeita vastaavaksi.

Esiopetus. Valiokunta yhtyy selonteossa todettuun siitä, että merkittävä uudistus lasten varhaiskasvatuksen kehittämisessä on ollut maksuttoman esiopetuksen toteuttaminen. Esiopetus tasoi lasten välisiä eroja koulun aloittamisessa ja siten osaltaan ehkäisee syrjäytymistä. Esiopetuksen tärkeisiin tehtäviin kuuluu lasten mahdollisten ongelmien havaitseminen ja kehityshäiriöihin puuttuminen niiden kasautumisen eh-

käisemiseksi myöhemmin kouluvuosina. Valtioneuvoston 28.2.2002 varhaiskasvatuksen valtakunnallista linjausta tekemän periaatepäätöksen mukaan esiopetus on osana varhaiskasvatusta vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista tarjottavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Valiokunta korostaa sitä, että hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulee muodostaa saumaton kokonaisuus, joka tukee joustavasti jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä. Valiokunta painottaa myös sitä, että lainsäädännön pitäisi edistää lapsi- ja perhelähtöisyyttä, varhaiskasvatuspalveluiden monipuolisuutta sekä yhteistyön kehittymistä muiden lapsiperheille tarkoitettujen palvelujen kanssa. Julkisten palvelujen osalta valiokunta korostaa eri hallintokuntien yhteistyön lisäämistä. Valiokunta uudistaa myös kannanottonsa siitä, että kunnan tulisi voida halutessaan siirtää päivähoiton hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle. Asiaa koskeva hallituksen esitys on parhaillaan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan käsittelyssä.

Selonteossa kuvataan suomalaisen palvelujärjestelmän osia ja tulonsiirroissa tapahtuneita muutoksia sekä hahmotetaan tulevaa kehitystä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kuvaus on yhteiskuntakeskeistä eikä se tarkastele perheiden tasolla sitä, miten todellisuudessa hyvinvointi koetaan. Selonteossa olisi ollut hyvä tarkastella perhepoliittisten tukien ennaltaehkäisevää vaikutusta ja palveluiden vaikutuksia.

Esiopetuksen tavoitteena on edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja parantaa oppimisedellytyksiä. Valiokunta korostaa sitä, että peruskoulun esi- ja alkuopetus muodostavat kokonaisuuden, jossa keskeiset tavoitteet, opiskelun luonne ja opetuksen lähtökohdat ovat samansuuntaiset. Tärkeää on lapsen yksilöllisyyden huomioon ottaminen, aktiivinen oppiminen ja yhteisön jäseneksi kasvaminen. Myös päivähoiton ja koulun esiopetuksen opetussuunnitelmilla tulisi olla yhteiset lähtökohdat. Oppimisympäristö tulee järjestää niin, että se tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kiinnostua eri asioista. Lapsen tasapainoisen kasvun perustana on turvallisuuden tunne ja myönteinen minäkuva, joiden

kehittymiselle on tärkeää lämmin huolenpito ja onnistumisen kokemukset. Esiopetuksessa korostuvat elämänläheisyys ja leikki.

Pitkäaikaissairaalan lapsen ja nuoren opetuksen järjestäminen. Perusopetuslain 4 §:n mukaan kunnan yleisen perusopetuksen järjestämisvelvollisuuden lisäksi sairaalan sijaintikunta veloitetaan järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esiopetuslaeissa ei ole huomioitu pitkäaikaissairaalan lapsen tarpeita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan terveydellisistä syistä esikoulusta poissa olevat lapset ovat käytännössä koulutuksellisessa tyhjiössä ollessaan koti- tai avohoidossa. Toisen asteen koulutusta koskeva lainsäädäntö antaa mahdollisuuden erityisiin opetusjärjestelyihin, jos se on perusteltu opiskelijan terveydellisistä syistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytännössä opintojen järjestäminen on ollut ongelmallista. Näiltä osin tuleekin harkita selkeitä säännöksiä sairaalaopetuksen järjestämiseksi.

Valiokunta painottaa sitä, että pitkäaikaissairaalan lapsen ja nuoren koulunkäynnin jatkuminen on tärkeä osa kokonaishoidollista kuntoutusta. Koulu muovaa lapsen emotionaalista, sosiaalista ja kognitiivista elämää, rakentaa lapsen itsetuntoa ja käsitystä osallisuudesta yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Sairauden aikana opiskelun merkitys tavalliseen elämään kuuluvana asiana korostuu, sillä tuttuun asioiden tekeminen lisää lapsen ja nuoren turvallisuutta tilanteissa, joissa hoito ja muu elämä on uutta ja pelottavaakin. Psykyllisen hyvinvoinnin kannalta on erittäin tärkeää, että yhteys omaan oppilaitokseen säilyy ja opetusta pystytään järjestämään tarkoituksenmukaisella tavalla sairauden aikana.

Sairaalakoulujen oppilasmäärä on lyhyessä ajassa kasvanut yli 50 prosentilla ja oppilasvaihtuvuus on lisääntynyt. Tämä on aiheuttanut opetustuntien, konsultatiivisen työn, oppilasneuvottelujen ja huoltajatapaamisten määrän kasvamisen. Sijaintikunta järjestää sairaalaopetuksen

sairaalassa oleville lapsille ja laskuttaa oppilaan kulut kotikunnalta. Sivistysvaliokunta esittää harkittavaksi, olisiko tarkoituksenmukaista kohdentaa erillismääräraha valtion talousarviossa sairaalaopetusyksiköille. Jos oppilaista maksettaisiin erillinen valtionosuus koulunkäyntiin sairaalahoitajaksojen aikana, ei kunnille tulisi kaksoiskoulupaikkarasitetta ja oppilaiden hoitoon pääsyssä ei olisi taloudellisia esteitä myöskään opetustoimen puolella.

Koulu-, sijais- ja perhekotiopetus. Perusopetuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Tämä asuinkunnan velvollisuus koskee myös kuntaan asumaan sijoitettuja sijaishuollossa olevia lapsia. Käytännössä on ollut ongelmia rahoitusjärjestelyjen suhteen. Säännösten mukaan huostaan otettujen ja sijaishuollossa olevien oppilaiden opetus tulee järjestää oppilaan ikäkauden ja edellytysten mukaisesti samoin kuin muidenkin perusopetusta saavien oppilaiden opetus. Huostaanotetuilla ja sijaishuollossa olevilla lapsilla on kuitenkin usein oppimis- ja sopeutumisvaikeuksia, minkä vuoksi he voivat tarvita pienryhmäopetusta, tuki- ja erityisopetuspalveluja sekä oppilashuollon tukitoimia. Näin ollen koulutuskustannukset voivat nousta keskimääräistä korkeammiksi. On myös esitetty epäilyjä, että kunnat eivät järjestä sijoituslapsille heille lain mukaan kuuluvia kaikkia opetus- ja tukipalveluja. Sivistysvaliokunta kiirehtiikin toimenpiteitä, joilla erityisesti sijaishuoltona toiseen kuntaan sijoitetun lasten opetus voitaisiin järjestää nykyistä paremmin niin, että lapsen oikeus opetukseen tulee asianmukaisesti toteutettua.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Valiokunta painottaa selonteossa todettua siitä, että tietoon painottuvan koulun on tarjottava lapsille ja nuorille myös onnistumisen elämyksiä. Terveen kasvun kannalta on jokaisella oltava mahdollisuus harrastuksiin. Lisätessään kerhotoimintaa koskevan maininnan perusopetuslain 47 §:ään vuoden 1999 alusta tulleen koulutusta

koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä sivistysvaliokunta totesi tavoitteena olevan, että peruskoululaisilla olisi mahdollisuus osallistua ohjattuun ja monipuoliseen kerhotoimintaan koulupäivän aikana. Näin voitaisiin luoda lapsille turvallista ja virikkeistä iltapäivätoimintaa, joka tukee ja täydentää varsinaista perusopetusta. Valiokunnan ehdotuksesta eduskunta myös hyväksyi lausuman, jossa edellytettiin valtiovallan ja kuntien yhteistyössä kansalais- ja muiden järjestöjen kanssa kehittävän toimenpiteitä, joilla lisätään perusedellytyksiä kerhotoinnille.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa kerhotoinnin merkitys on nähty ennen kaikkea siinä, että se tarjoaa turvallisen ja valvotun ympäristön lapsille koulupäivän jälkeen. Se myös tarjoaa nuorille tasa-arvoiset ja monipuoliset mahdollisuudet harrastuksiin sekä on merkittävä keino lasten ja nuorten syrjäytymiskierteen ehkäisyssä tai katkaisussa. Selonteon mukaan iltapäiväkerhojen tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida ja valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat myös todenneet, että kerhotoiminnan todellisista volyymeistä, sisällöistä tai kattavuudesta ei ole tarkkoja tietoja. Kerhotoiminnan paikallista, alueellista ja valtakunnallista koordinaatiota ja tiedonkeruuta tulisikin kehittää ja luoda siihen pysyvä järjestelmä.

Oppilashuolto. Selonteossa koulun oppilashuollon tukipalvelujen merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille on jäänyt vähäiselle huomiolle. Suomalaiset koululaiset saivat PISA-tutkimuksessa erinomaisen tuloksen tietojen ja osaamisen osalta, mutta toisaalta kouluviihtyvyys on Suomessa huonoa. Lapsella ja nuorella ei ole koulu yhteisössä riittävästi aikuisia, joiden kanssa käydä läpi elämän vaikeita ongelmia, esimerkiksi perheväkivaltatapauksissa. Perheiden ongelmien kokonaisvaltaiseksi ratkaisemiseksi koulun ja sosiaalitoimen yhteistyötä tulee lisätä ja kehittää sekä luoda pysyviä toimintamalleja. Muun muassa näistä syistä oppilashuollon toimenpiteisiin tulee panostaa nykyistä huomattavasti enemmän.

Kouluissa tulee kiinnittää huomiota oppilaan turvallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia edistävän oppimis- ja työympäristön luomiseen. Tärkeitä ovat myös muun muassa koulukiusaamisen ehkäisemistä koskevat toimintaohjelmat ja ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelmat.

Perusopetuslain 3 §:n 2 momentin mukaan opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Säännös on pohjana kaikelle opetuksen sekä opetukseen liittyvien järjestelyiden ja tukitoimenpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle. Jotta säännös voi toimia, tukiopetus ja erityisopetus tulee järjestää oppilaan edellytysten mukaisesti. Myös vammaiselle ja muulle erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle annettavat tulkitsemis-, avustaja- ja muut opetus- ja oppilashuollolliset palvelut tulee järjestää oppilaan tarpeiden mukaisesti. Valiokunta korostaa sitä, että erityisesti tukiopetusta tarvitsevien oppilaiden tilanteen havaitsemiseen ja varhaiseen puuttumiseen tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Riittävän aikainen tukitarpeen huomioiminen voi oppilaan kannalta saada aikaan sen, että tukitarve muodostuu vain väliaikaiseksi. Toisaalta yhteiskunnan kannalta oikea-aikainen tukiopetus säästää voimavaroja. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tuki- ja erityisopetuksen järjestämisessä on tällä hetkellä ongelmia. Valiokunta tulee tarkemmin käsittelemään tätä problematiikkaa sen käsiteltävänä olevan koulutuslainsäädäntöä koskevan selonteon yhteydessä.

Nuorisotyö. Nuorisotyö on merkittävää ennalta ehkäisevää työtä sen lisäksi, että nuorisotyöllä pyritään lisäämään nuorten osallistumista ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Nuorisotyössä ennaltaehkäisevää toimintaa on muun muassa nuorisjärjestötoiminnan tukeminen, nuorisotalojen tukeminen, jengityö, etsivä nuorisotyö ja erityisnuorisotyö. Nämä kaikki ovat perusnuorisotyötä, jossa lähtökohtana on sosiaalisen eriarvoisuuden vähentäminen ja osallisuuden lisääminen. Valiokunta korostaa pitkäjänteisen ja laadukkaan nuorisotyön tukemista ja edistämistä.

On tärkeää, että laajan perusnuorisotyön lisäksi toimenpiteitä suunnataan oireitviin ryh-

miin. Esimerkkinä voidaan mainita ennalta ehkäisevän huumeiden määrärahat, joilla pyritään vahvistamaan ammatillista osaamista nuorisotyöntekijöiden keskuudessa, erityisesti lisäämään heidän kykyään tunkea huumeisiin liittyvät asiat ja keskustella niistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan saadut kokemukset tästä työstä ovat lupaavia. Kohdennettua nuorisotyötä tarvitaan osana perusnuorisotyötä, muun muassa maahanmuuttajanuoret tarvitsevat tällaista kohdennettua tukea ja nuorisotyötä.

Valiokunta korostaa tarvetta lisätä lapsi- ja nuorisopolitiikassa hallinnonalojen rajojen yllä meneviä toimenpiteitä. Näitä vaativat muun muassa ilta- ja yötoiminnan kehittäminen, nuorisotyön peruspalvelujen määrittäminen ja elinoloindikaattorien kehittäminen. Esimerkkinä hyvin toimineesta yhteistyöhankkeesta voidaan mainita jo vuosia toimineet nuorten työajat.

Kulttuuri. Selonteon mukaan lastenkulttuurin kannalta keskeisiä instituutioita ovat kirjasto, museolaitos, televisio ja radio, uudet mediat sekä taidekasvatusjärjestelmä. Sivistysvaliokunta yhtyy selonteossa todettuun siitä, että taiteella on tärkeä merkitys lapsen kasvamisessa ja kehityksessä henkisen kasvun ja oppimisen välineenä, ilmaisun ja itseä koskevan tunnepohjaisen tiedon välineenä ja identiteetin vahvistajana. Erityisesti suomalaisella musiikinopetusjärjestelmällä on ollut suuri merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Valiokunta pi-

tää myönteisenä sitä, että taiteen perusopetusjärjestelmä on voitu laajentaa koskemaan myös muita taiteen aloja kuin musiikki. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että määrärahojen riittämättömyys on estänyt vuonna 1996 toteutetun uudistuksen toteutumisen käytännössä riittävässä laajuudessa.

Valiokunta korostaa myös nuorisotyön merkitystä nuorten hyvinvoinnin lisääjänä ja syrjäytymisen estäjänä. Nuorten osallistumisen lisäämiseksi hyödynnetään verkkodemokratiavälineistöä yhdessä nuorisojärjestöjen kanssa.

Kirjastolaitoksella Suomessa on erittäin suuri merkitys koko väestölle, mutta erityisen suuri merkitys sillä on lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 40 prosenttia yleisten kirjastojen kirjainaloista on lasten ja nuorten lainaamia. Lasten kannalta erityinen merkitys on lähikirjastopalveiluilla. Sivistysvaliokunta myös korostaa lapsuuden ja nuoruuden tukemista ja vahvistamista lastenkulttuuria edistävillä toimenpiteillä. Valiokunta pitää myönteisenä, että lastenkulttuuri on opetusministeriössä kulttuuritoimenpiteiden painopistealueena.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Säde Tahvanainen /sd
jäs.	Tapio Karjalainen /sd	Ilkka Taipale /sd
	Tanja Karpela /kesk	Irja Tulonen /kok
	Jyrki Katainen /kok	Unto Valpas /vas
	Inkeri Kerola /kesk	Pia Viitanen /sd
	Irina Krohn /vihr	vjäs. Leena-Kaisa Harkimo /kok (osit-
	Markku Markkula /kok (osittain)	tain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.